

Π.3.2.5 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Β΄ Λυκείου Θεωρητικής Κατεύθυνσης

Θεματική ενότητα

Ισοκράτους «Περί ειρήνης», 14-16

Τίτλος:

«Παρρησίας νόημα και το πνεύμα της ειρήνης-Λόγων ρητήρ και έργων προηκτῆρ»

ΣΥΓΓΡΑΦΗ: ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ ΠΡΕΒΕΖΑΝΟΥ

ΕΦΑΡΜΟΓΗ: ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ ΠΡΕΒΕΖΑΝΟΥ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2013

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας,

Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Παρηρησίας νόημα και το πνεύμα της ειρήνης – Λόγων ρητήρ και έργων πορηκτήρ

Δημιουργός σεναρίου

Μαγδαληνή Πρεβεζάνου

Εφαρμογή σεναρίου:

Μαγδαληνή Πρεβεζάνου

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

(Προτεινόμενη) Τάξη

Β; Λυκείου Θεωρητικής Κατεύθυνσης

Χρονολογία

Ιούνιος του 2013

Διδακτική / θεματική ενότητα

Ρητορικά Κείμενα: Ισοκράτης, «Περί ειρήνης», 14 - 16

Διαθεματικό

Ναι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

I. Φιλολογικής ζώνης

Νεοελληνική Γλώσσα

Ιστορία

II. Άλλα γνωστικά αντικείμενα

Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή

Κοινωνική και Πολιτική Οργάνωση στην Αρχαία Ελλάδα

Κοινωνιολογία

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Φιλοσοφία

III. Ημιτυπικές και άτυπες διαδικασίες εκπαίδευσης

Πολιτιστικά Προγράμματα

Χώρος

Εντός σχολείου: εργαστήριο πληροφορικής, αίθουσα διδασκαλίας.

Εικονικός χώρος: Wiki.

Χρονική διάρκεια

7 διδακτικές ώρες

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Προαπαιτούμενες γνώσεις για τον μαθητή: εξοικείωση με την εργασία σε ομάδες, με τη χρήση συνεργατικών περιβαλλόντων μάθησης (Wiki), με τον κειμενογράφο (Word) και με την παρουσίαση κειμένων, με την κατά κόλα γραφή του αρχαίου κειμένου, με τη διαλεκτική σημασία ενός πολιτικού λόγου ή μιας φιλοσοφικής συζήτησης.

Προαπαιτούμενες γνώσεις για τον δάσκαλο: τρόπος συντονισμού ομάδων, διαχείριση ψηφιακών εργαλείων (Wiki, Audacity), γνώση ψηφιακών πηγών και τρόπου προσπέλασής τους.

Υλικοτεχνική υποδομή σχολικής μονάδας: εργαστήριο πληροφορικής, πρόσβαση στο διαδίκτυο, υλικό μικροφωνικής εγκατάστασης (μικρόφωνα για ηχογράφηση).

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Μαγδαληνή Πρεβεζάνου: «Παρρησίας νόημα και το πνεύμα της ειρήνης - Λόγων όητηρ και έργων προηκτηρ», Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία, Ρητορικά Κείμενα: Ισοκράτης, «Περί ειρήνης», Β΄ Λυκείου Θεωρητικής Κατεύθυνσης.

Το σενάριο αντλεί

-

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το συγκεκριμένο σενάριο πραγματεύεται τη σχέση του ρήτορα με το κοινό του και τη δύναμη που έχει ο λόγος, όταν αυτός εκφράζεται από δεινούς ρήτορες ή πολιτικούς που προσπαθούν να ηγηθούν στο λαό τους και συχνά να τον παραπλανήσουν. Η οπτική του σεναρίου βασίζεται στις επικοινωνιακές πλευρές ενός ρητορικού ή άλλου λόγου. Παράλληλα, το σενάριο αναδεικνύει διαλεκτική των αντιθέσεων ως φιλοσοφική έννοια και ως τεχνική που οδηγεί σε συνθετικές λογικές στη ζωή και στην επικοινωνία. Τέλος, το σενάριο εκφράζει την αξία του δημοκρατικού πολιτεύματος και πολιτική σημασία της ειρήνης.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Το σενάριο βασίζεται στην *ανάπτυξη του μοντέλου του ρόμβου*, όπου τα αρχαία ελληνικά αντιμετωπίζονται ολιστικά συνδυάζοντας την αρχαιογλωσσία και την αρχαιογνωσία με προοπτική σύνδεσης του παρελθόντος με τον σύγχρονο κόσμο. Σύμφωνα με τις παιδαγωγικές θεωρίες, εφαρμόζεται ένας συνδυασμός διερευνητικής μορφής διδασκαλίας όπου ο μαθητής με τη βοήθεια της τεχνολογίας αναζητά τις απαντήσεις ή τη λύση σε κάποια ζητούμενα - προβλήματα και έχει το περιθώριο να εκφράσει την αυτενέργειά του σε επίπεδο ομάδας, αλλά και με μια κατεύθυνση που υπάρχει στη γενική ιδέα του σεναρίου ο μαθητής προσπαθεί να επικοινωνήσει με το ιστορικό πλαίσιο της εποχής, να βιώσει την επικοινωνιακή αξία του ρητορικού λόγου, να συμμετάσχει στην εναλλαγή ρόλων, τόσο του πομπού όσο και του δέκτη. Στο συγκεκριμένο σενάριο, ο μαθητής λειτουργεί και ως πομπός και ως δέκτης και χρησιμοποιώντας ανώτερες στρατηγικές μάθησης, όπως τη σύγκριση ή την αξιολόγηση περιάγεται σε διάφορα κειμενικά είδη στα οποία αναδεικνύεται η πολιτική και ηθική φιλοσοφία των ανθρώπων σε κάθε εποχή..

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

- Να κατανοήσουν τη σύνδεση της παρρησίας και της πολυφωνίας, ώστε να αποκτήσουν στάση ανοχής στη διαφορετική άποψη.
- Να αξιολογήσουν τη δύναμη της ρητορικής τέχνης και την εξουσία του ρήτορα, ώστε να γίνουν υπεύθυνοι χρήστες του λόγου και κριτικοί αποδέκτες του.
- Να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά του σωστού ηγέτη και ρήτορα αντιπαραθέτοντας τα με τον λαϊκισμό και την προπαγάνδα, όπως αυτά ασκούνται και από σημερινούς πολιτικούς.
- Να εκτιμούν τη μεταστροφή απόψεων ενός ανθρώπου συσχετίζοντάς τη με τις ιστορικές περιστάσεις.
- Να αντιληφθούν την επικοινωνιακή διάσταση του ρητορικού λόγου και να νιώσουν ακροατές και ρήτορες .
- Να συνεργάζονται σε επίπεδο ομάδας και να κατανέμουν τους ρόλους τους ώστε να παραχθεί ένα τελικό αποτέλεσμα..
- Να υποδύονται έναν ρόλο και να προσαρμόζουν τον λόγο τους με το ήθος και τον σκοπό του προσώπου που εκφράζουν.
- Να εκτιμήσουν τη θέση της κωμωδίας και της σάτιρας μέσα στο πλαίσιο του δημοκρατικού πολιτεύματος, ώστε να αντιληφθούν τον παιδαγωγικό και δημοκρατικό ρόλο του θεάτρου στο κοινωνικό και πολιτικό γίγνεσθαι.

Γνώσεις για τη γλώσσα

- Να ανακαλύπτουν και να σημασιοδοτούν τις αντιθέσεις μέσα στον λόγο.
- Να κατασκευάζουν για κάθε θέμα ένα εξειδικευμένο θεματικό λεξιλόγιο, ώστε να το ανακαλούν και να το χρησιμοποιούν κατά περίπτωση.
- Να απομνημονεύουν λεκτικές συνάψεις, ώστε να γίνονται σωστοί ομιλητές.
- Να αναζητήσουν ρητά και γνωμικά για την ειρήνη,

Γραμματισμοί

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- Να διαπραγματεύονται νοήματα μέσα από ψηφιακό υλικό.
- Να συγκρίνουν πηγές κειμένων και να αξιολογούν δεδομένα.
- Να συντάσσουν διάφορα είδη κειμένων, όπως επιστολή, ομιλία, άρθρο με ορισμένο σκοπό.
- Να εξοικειωθούν με διάφορους τρόπους ανάπτυξης παραγράφων, όπως αιτιολόγηση, σύγκριση-αντίθεση.
- Να επικοινωνούν με διάφορα κειμενικά είδη, όπως ιστορικά, φιλοσοφικά, πολιτικά κείμενα και να τα σχολιάζουν.
- Να διερευνούν ψηφιακό υλικό από το οποίο θα επιλέγουν στοιχεία για να συμπληρώσουν τα ζητούμενά τους.
- Να χρησιμοποιούν εργαλεία παρουσίασης (PowerPoint, Wiki), κειμενογράφου..
- Να κατακτήσουν τη διαδικασία της μετάφρασης μέσω της οργάνωσης λεκτικών συνόλων σε λογική σειρά.
- Να κατανοήσουν την πρόθεση του ρήτορα μέσα από τους γλωσσικούς τρόπους εκφοράς και τις επιλογές του ρήτορα σε λεξικό επίπεδο.

Διδακτικές πρακτικές

Το σενάριο και στη σύλληψη και στην υλοποίησή του προκαλεί την κριτική ικανότητα των μαθητών, οι οποίοι οφείλουν να συσχετίζουν έννοιες, εποχές και πρόσωπα. Οι ομάδες είναι δομημένες σύμφωνα με το πλαίσιο του ρητορικού λόγου και το θέμα του. Υπάρχει η ισορροπία των 2-2: η μία πλευρά με δύο όψεις που συνδέονται με τον ρήτορα και δύο όψεις με το κοινό. Επομένως, υπάρχει αλληλοσυμπληρωματική έκφραση που πρέπει να διατυπωθεί από κάθε ομάδα για να φτιαχτεί ένα σύνολο που είναι και το τελικό διδακτικό αγαθό.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ο ρητορικός λόγος είναι ένα κατά βάση επικοινωνιακός και σε αυτό το πλαίσιο χρειάζεται να γίνεται η διδασκαλία του. Στον συγκεκριμένο λόγο του Ισοκράτη υπάρχει όχι μόνο η ομιλία του ρήτορα, ο οποίος προσπαθεί ως βασικός εκπρόσωπος της φιλειρηνικής παράταξης της Αθήνας να κερδίσει το ενδιαφέρον του κοινού του, επιδιώκει να το δια φωτίσει και να το πείσει για τη συμφέρουσα και αναγκαία λύση της ειρήνης αλλά και ένα κοινό, το κοινό των Αθηναίων, το οποίο αντιδρά, είναι ανήσυχο και εκφράζεται. Παράλληλα, χρειάζεται να γίνει η αναπαράσταση του ιστορικού πλαισίου και των ιδιαίτερες συνθηκών που επικρατούσαν στην Αθήνα του 4^{ου} π. Χ. αιώνα, προκειμένου οι μαθητές ως ακροατές της σημερινής εποχής να αποκτήσουν βιωματική σχέση και πολιτική στάση και κρίση για τα γεγονότα. Ειδικότερα, με απασχόλησε στο σενάριό μου αυτό η εξουσία του ρήτορα, ο οποίος μπορεί να κατευθύνει το κοινό του έχοντας συναίσθηση της ευθύνης του είτε να το παραπλανήσει ασκώντας δημαγωγική πολιτική. Από την άλλη, η ευθύνη του πλήθους, του κοινού ή του όχλου που αποφασίζει με δημοκρατικές διαδικασίες οφείλει να σέβεται τους θεσμούς, ώστε να κρίνει σωστά.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το σενάριο αυτό συνδέεται με τους διδακτικούς στόχους του [Αναλυτικού Προγράμματος](#) και τις οδηγίες για τα φιλολογικά μαθήματα: 1) να επισημάνουν τη διαχρονική αξία του δημοκρατικού πολιτεύματος για την ευημερία μιας πόλης. 2) Να επισημάνουν τα χαρακτηριστικά παρακμής της δημοκρατικής Αθήνας του 4^{ου} αι.. 3) Να διερευνήσουν τους λόγους που οδήγησαν στη μετατόπιση του Ισοκράτη από την υποστήριξη της ηγεμονικής θέσης της Αθήνας στην προτροπή προς τους συμπατριώτες του να παραιτηθούν από την επιθυμία της ηγεμονίας. 4) Να εκτιμήσουν την επιχειρηματολογία του η οποία στηρίζεται στην εκτίμηση της πραγματικότητας.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Αναμένεται με τη χρήση των ΤΠΕ οι μαθητές να αξιοποιήσουν ψηφιακούς πόρους και εργαλεία για την άντληση χρήσιμων πληροφοριών, την κριτική επεξεργασία δεδομένων, τη δημιουργία πολυτροπικού υλικού, για την προώθηση σκέψεων ή ιδεών και την ανάρτηση εργασιών των μαθητών.

Η προστιθέμενη αξία των νέων τεχνολογιών στο σενάριο αυτό βρίσκεται στο ότι οι μαθητές έρχονται σε επαφή με διάφορα κειμενικά είδη ως δέκτες και ως πομποί. Περιάγονται με συντομία χρόνου σε διάφορες πηγές, τις επεξεργάζονται και μαθαίνουν να κρίνουν και να συγκρίνουν. Οι μαθητές με έρευνα σε ψηφιακό υλικό πραγματεύονται σημασίες και έννοιες επιτυγχάνοντας επικοινωνία του παρελθόντος και του παρόντος. Έρχονται σε επαφή με αυθεντικά κείμενα και διαχειρίζονται ιδέες, λέξεις με κριτικό πνεύμα.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Ανθολόγιο Φιλοσοφικών Κειμένων Γ΄ Γυμνασίου - [Κεφ. 1: Οι προσωκρατικοί](#)

Ρητορικά Κείμενα Β΄ Λυκείου Θεωρητικής Κατεύθυνσης:

Ισοκράτης, [«Περί ειρήνης» 14 – 16.](#)

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα [Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]:

-[Ισοκράτης, «Αρχίδαμος», 89 - 90.](#) Στο *Isocrates*, vol. I-III. 1980. Ed. G. Norlin. Loeb Classical Library. Cambridge, MA: Harvard University Press - London: William Heinemann Ltd.

-[Ισοκράτης, «Πανηγυρικός» 116 - 117, 121/ 182 - 185.](#) Στο *Isocrates*, vol. I-III. 1980. Ed. G. Norlin. Loeb Classical Library. Cambridge, MA: Harvard University Press - London: William Heinemann Ltd.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

-[Ισοκράτης, «Περί ειρήνης», 14 – 16](#). Στο *Isocrates*, vol. I–III. 1980. Ed. G. Norlin. Loeb Classical Library. Cambridge, MA: Harvard University Press - London: William Heinemann Ltd.

-[Θουκυδίδης, «Ιστορίες», 2. 65. 8 -10](#). Στο *Thucydidis Historiae* I–II. 1942. Ed. H. S. Jones & J. E. Powell. Oxford Clarendon Press.

-[Ξενοφών, «Ελληνικά» 5. 1. 31](#). Στο *Xenophontis opera omnia*, vol. I-V. 1900-1921. Ed. E. C. Marchant. Oxford, Clarendon Press.

-[Πλάτων, «Γοργίας» 456a – 457c](#). Στο *Platonis Opera*, vol. I-V. 1900-1907. Ed. J. Burnet. Oxford University Press.

Ιστοσελίδες

[Ελληνική Βικιπαίδεια](#) [Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια].

[«Εμπεδοκλής: Η θρυλική μορφή στο χώρο της προσωκρατικής φιλοσοφίας»](#), 15/01/2011 [πηγή: “Sciencearchives” - Ιστολόγιο για την Ψυχολογία, τη Φιλοσοφία, τις Επιστήμες, την Παιδεία].

[«Η Φιλοσοφία του Εμπεδοκλή»](#) [πηγή: “Esperos – Library”. Ηλεκτρονική βιβλιοθήκη Πληροφορίας και Γνώσης]

Καμάρας, Ι. [«Πολιτική και ήθος στην Ελλάδα»](#). [πηγή: ηλεκτρονική εφημερίδα “PostNews”, 22/05/2011].

Μαρωνίτης, Δ. Ν. [«Πολεμοφιλία»](#). [πηγή: εφημερίδα «Το Βήμα», 22/10/2000].

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα [Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]:

-[Παράλληλη αναζήτηση](#) στο Σώμα Νέων Ελληνικών Κειμένων.

-[Συμφραστικός Πίνακας λέξεων](#) του Ανθολογίου της Αττικής Πεζογραφίας

Διδακτική πορεία/ στάδια/ φάσεις

Α΄ Φάση

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
πρόγραμμα για την ανάπτυξη

προσπέλαση κειμένου (στο εργαστήριο ή στην τάξη: 2 ώρες)

Αρχικά, ο δάσκαλος κάνει κατ' ήθος ανάγνωση του κειμένου και έπειτα σε όλους τους μαθητές δίνει ένα [κοινό Φύλλο Εργασίας](#), προκειμένου να αποκτήσουν οι μαθητές καθολική άποψη για το κείμενο. Το νόημα του κειμένου αυτού βασίζεται στις αντιθέσεις, για αυτό καλούνται να εντοπίσουν τα αντιθετικά ζεύγη και σχήματα και να τα νοηματοδοτήσουν. Με αυτόν τον τρόπο, θα αντιληφθούν τη γενική ιδέα του λόγου του Ισοκράτη, ο οποίος αντιπαραθέτει τη έννοια της πραγματικής λειτουργίας της δημοκρατίας με την κατ' επίφαση, την τακτική των υπόλοιπων ρητόρων με τη δική του, την άποψή του υπέρ της ειρήνης με το γενικότερο αίσθημα και κλίμα που ήταν υπέρ του πολέμου. Στη συνέχεια, η σημασία της αντίθεσης θα εκφραστεί μέσα από τη φιλοσοφική αξία που έχει η διαλεκτική των εννοιών και η ισορροπία που προκύπτει από τη συναίρεση των αντιθέτων. Για αυτό οι μαθητές διαβάζουν κείμενα του Εμπεδοκλή και ένα σχόλιο για τον Ηράκλειτο και την πολεμοφιλία του (κείμενο Μαρωνίτη) και καλούνται με τη βοήθεια των γνώσεών τους από τη Φιλοσοφία να γράψουν ένα άρθρο για την αιώνια αντίθεση Φιλότητος – Νείκους. Με αυτό τον τρόπο διευρύνεται η οπτική τους στο θέμα. Αυτά, αφού διαβαστούν μέσα στην τάξη, αναρτώνται στο Wiki του δασκάλου.

Πράγματι, στη φάση αυτή κινηθήκαμε με όλη την τάξη και ήμασταν στη σχολική αίθουσα. Καταρχάς έδωσα σε φωτοτυπία το κοινό Φύλλο Εργασίας, γιατί οι μαθητές μου μόλις είχαν βγει από κατάληψη και δεν ήταν προετοιμασμένοι (δεν είχαν οι περισσότεροι φορητούς υπολογιστές). Αφού έκανα την κατ' ήθος ανάγνωση του κειμένου, οι μαθητές ξεκίνησαν να αναζητούν τα αντιθετικά ζεύγη και τα καταγράφουν πρόχειρα στο Φύλλο Εργασίας. Στη συνέχεια, συζητήσαμε σε ολομέλεια τα αποτελέσματα της δραστηριότητας και οι μαθητές συνειδητοποίησαν ότι η σημειωτική αναφορά αυτή του Ισοκράτη σε αντιθετικά σχήματα και η επιμονή του εκφράζει την αγανάκτηση του ρήτορα για τον τρόπο λειτουργίας της δημοκρατίας η οποία είναι κατ' επίφαση δημοκρατία, όταν δεν αφήνουν οι ακροατές

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

τον ρήτορα να εκφράσει ελεύθερα την άποψή του. Όσον αφορά την κριτική ανάγνωση των κειμένων που συνδέονται με την διαλεκτική αντίθεση Φιλότης-Νεικος και τη σύνταξη άρθρου, αυτό τους ανατέθηκε στο σπίτι για οικονομία χρόνου.

Β' Φάση

μετάφραση κειμένου (στο εργαστήριο ή στην τάξη: 1 ώρα)

Ο δάσκαλος προτείνει στους μαθητές να φτιάξουν τρεις ομάδες, προκειμένου να επεξεργαστούν το κείμενο σε επίπεδο μετάφρασης. Κάθε Φύλλο Εργασίας έχει την ίδια άσκηση μετάφρασης και κάθε ομάδα ασχολείται με καθεμιά από τις τρεις παραγράφους του κειμένου: 1^η ομάδα με την παράγραφο 14, η δεύτερη ομάδα με την παράγραφο 15 και η τρίτη ομάδα με την παράγραφο 16. Στη συνέχεια, ο δάσκαλος δίνει οδηγίες να γράψουν το κείμενο στον υπολογιστή σε Word, αφού μεταγράψουν το αρχαίο κείμενο σε στήλες, κατά κώλα, αντλώντας για οικονομία χρόνου το αρχαίο κείμενο από τα Σώματα Κειμένων της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα, προσπαθούν να ενώσουν συντακτικά τα σύνολα και να κάνουν μια δοκιμή μετάφρασης είτε συμβουλευόμενοι τα σχόλια του βιβλίου τους είτε τη μετάφραση από την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα (*Εργαλεία- Σώματα Κειμένων – Μετάφραση*). Κάθε ομάδα καλείται να ηχογραφήσει μέσω υπολογιστή (από το PowerPoint) τη μετάφραση, η οποία θα ακουστεί μέσα στην τάξη.

Αυτή η φάση πραγματοποιήθηκε μέσα στην τάξη, αφού οι μαθητές είχαν φέρει τους φορητούς υπολογιστές τους. Οι μαθητές ήταν εξοικειωμένοι με αυτού του είδους τη δραστηριότητα, καθώς είχαν ασχοληθεί και σε προηγούμενα σενάρια και σε συμβατικά μαθήματα. Επομένως, τη δημιουργία της μετάφρασης την έκαναν ευχάριστα και άνετα και την παρουσίασαν και στην τάξη.

Γ' Φάση

ερευνητική φάση (στο σχολικό εργαστήριο, τουλάχιστον 3 ώρες)

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σε αυτή τη φάση, οι μαθητές χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες των πέντε ατόμων και θα υποστηρίξουν και μία διαφορετική ταυτότητα η οποία προκύπτει από τα υποθέματα του κειμένου. Εφαρμόζεται η ομαδοσυνεργατική μέθοδος, όπου οι μαθητές αναλαμβάνουν να διερευνήσουν κάποια ζητούμενα σχετικά με την ταυτότητά τους που τους τίθενται σε ξεχωριστά Φύλλα Εργασίας. Οι μαθητές εδώ προσπαθούν να επικοινωνήσουν μέσα σε ομάδα και να διερευνήσουν μέσα από ψηφιακούς πόρους κάποια ζητούμενα, ασκώντας την κριτική τους ικανότητα και εκφράζοντας τη δημιουργικότητά τους.

Σε αυτή τη φάση έχω ήδη διακρίνει την τάξη των είκοσι (20) μαθητών σε τέσσερις ομάδες αποτελούμενες από πέντε άτομα.

Πιο αναλυτικά, η 1^η ομάδα είναι [οι Παρρησιαστές](#), οι οποίοι χτίζουν το υλικό τους πάνω στην έννοια της «παρρησίας». Καταρχάς, καθώς η παρρησία συνδεόταν με τη δημοκρατία αποτελεί κριτήριο ενδιαφέρον για να κατανοηθεί η σωστή λειτουργία της δημοκρατίας. Έτσι, η ομάδα, με αφορμή τα λεγόμενα του Ισοκράτη για το έλλειμμα ανοχής και σεβασμού στην αντίθετη άποψη, καλείται να συμπληρώσει έναν πίνακα με τα χαρακτηριστικά της δημοκρατίας και τα στοιχεία φθοράς της. Το υλικό για την απάντηση το αντλούν τόσο από το κείμενο του Ισοκράτη όσο και από ένα διαδικτυακό άρθρο ([«Πολιτική και ήθος στην Ελλάδα»](#), του Ι. Καμάρα), όπου αναφέρεται η πορεία διαχρονικά φθίσης της δημοκρατίας και των θεσμών από την αρχαιότητα ως σήμερα. Επιπλέον, ο Ισοκράτης αντιπαραθέτει το έλλειμμα παρρησίας στην Εκκλησία του Δήμου με αυτό της ελευθεροστομίας που χαρακτηρίζει την κωμωδία και τους κωμωδιογράφους. Με αυτό το δεδομένο, οι μαθητές αναζητούν στο διαδίκτυο και στην Ελληνική Βικιπαίδεια κάποιους κωμωδιογράφους και ορισμένες κωμωδίες τους.. Παράλληλα, σε άλλον πίνακα γράφουν τίτλους κωμωδιών του και κυρίως αναφέρονται στις κωμωδίες εκείνες όπου σατιρίζεται η πολεμοχαρή διάθεση των ανθρώπων, και δή των Αθηναίων και ο λαϊκισμός των δημαγωγών, οι οποίοι ιστορικά παρέσυραν πολλές πόλεις σε πόλεμο

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

και σε δεινά. Με στόχο να κατανοηθεί η σχέση της κωμωδίας τελικά με τη δημοκρατία, συμπληρώνουν έναν πίνακα όπου καταγράφουν με βάση τις γνώσεις τους και τα προηγούμενα ζητήματα τα χαρακτηριστικά της κωμωδίας παράλληλα με τα γνωρίσματα της δημοκρατίας, ανακαλύπτοντας τελικά τη συμβολή της κωμωδίας στη δημοκρατία και αντίστροφα. Στο τέλος, παράγουν ένα δικό τους σχόλιο για τη σχέση της σημερινής σάτιρας με τη δημοκρατία, προσπαθώντας να βρουν τον ρόλο της.

Αυτή η ομάδα, αν και αποτελούνται από ετερόκλητους μαθητές σε επίπεδο επίδοσης, εντούτοις προσπάθησε, κατανέμοντας αρχικά τα υποέργα που είχαν να αντιμετωπίσουν, αλλά φάνηκε ότι και οι καλύτεροι μαθητές της ομάδας βοήθησαν αρκετά τους πιο αδύνατους. Σε αυτήν την ομάδα ο ρόλος μου ήταν αρκετά υποστηρικτικός για τους μαθητές που δεν είχαν αυτοπεποίθηση. Οι μαθητές ευχαριστήθηκαν στην αναζήτηση χαρακτηριστικών της δημοκρατίας και των στοιχείων φθοράς της και την συμπλήρωση του πίνακα με τα χαρακτηριστικά της κωμωδίας και τα γνωρίσματα της δημοκρατίας, διαπιστώνοντας μέσα από αυτές τις ασκήσεις την αλληλεπίδραση της δημοκρατίας με την κωμωδία, τη σάτιρα και το θέατρο εν γένει. Σε αυτές τις δραστηριότητες οι μαθητές ξεκίνησαν σε πλαίσιο συζήτησης και διαπραγμάτευσης των εννοιών να αναζητούν τις απαντήσεις από μόνοι τους και έπειτα, αφού ανέτρεξαν στο διαδίκτυο, συμπλήρωσαν τη γνώση τους.

Η δεύτερη ομάδα είναι [οι Ειλκρινείς](#), οι οποίοι χτίζουν πάνω στα χαρακτηριστικά των ρητόρων, ένα από τα οποία πρέπει να είναι και η ειλικρίνεια. Με αφορμή την κριτική που ασκεί ο Ισοκράτης στους ομότεχνούς του, καλούνται να συμπληρώσουν έναν πίνακα στον οποίο να καταγράφουν τις αρνητικές συμπεριφορές των ρητόρων και τον αντίστοιχο θετικό ρόλο που πρέπει να ασκούν. Στη συνέχεια, διαβάζουν απόσπασμα από το έργο του Πλάτωνα «Γοργίας» προκειμένου να διακρίνουν τις θέσεις του για τη δύναμη της ρητορικής τέχνης η οποία γίνεται επικίνδυνη αν ασκείται από κακούς ρήτορες. Μετά την κριτική ανάγνωση του

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

κειμένου του Πλάτωνα προσπαθούν να αναπτύξουν μία παράγραφο με αιτιολόγηση όπου θα αιτιολογούν γιατί η ρητορική τέχνη με τη δύναμή της μπορεί να κάνει καλό και κακό. Στην ίδια λογική, μελετούν και ένα απόσπασμα της δημηγορίας του Περικλή από τις «Ιστορίες» του Θουκυδίδη, ο οποίος παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά ενός καλού ηγέτη που προσιδιάζουν και στα χαρακτηριστικά ενός καλού ρήτορα. Αντιλαμβάνονται, λοιπόν, την εξουσία του ρήτορα, ο οποίος, αν λειτουργεί ως δημαγωγός, γίνεται επικίνδυνος, ενώ αντίθετα, αν ελέγχει την εξουσία που του δίνει η δύναμη του λόγου υπεύθυνα, γίνεται χρήσιμος και, αν ταυτιστεί η δεινότητα του λόγου με την ορθή ηγεσία, τότε θα προκύψει ο σωστός ηγέτης. Μετά από αυτή τη γνώση οι μαθητές παράγουν ένα άρθρο με επικαιρικό χαρακτήρα όπου θα σχολιάζουν και θα αποδείξουν τη σχέση ρητορικής και λαϊκισμού. Με αυτόν τον τρόπο μεταβαίνουν από το παρελθόν στο παρόν.

Και αυτή η ομάδα αξιοποίησε το διαδικτυακό υλικό που τους προτείνεται και με κριτικό πνεύμα επέλεξαν στοιχεία από το αυθεντικά κείμενα του Πλάτωνα και του Θουκυδίδη για να συμπληρώσουν τους αντίστοιχους πίνακες με τις αρνητικές συμπεριφορές των ρητόρων και τον ρόλο τους, αλλά και τα αντίστοιχα χαρακτηριστικά του καλού ηγέτη και ρήτορα. Δυσκολεύτηκαν, βέβαια, να κατανοήσουν το κείμενο του Πλάτωνα, αν και το είχαν μεταφρασμένο, για αυτό δεν διατύπωσαν πάντα σωστά αυτόν τον λόγο. Εντούτοις, αναζήτησαν και βρήκαν πολύ ωραίους τρόπους παρουσίασης του υλικού τους. Όσον αφορά το άρθρο για τη ρητορική και τον λαϊκισμό, αυτό το έγραψαν στο σπίτι συνεργατικά μέσω του Google.Drive (κοινό έγγραφο).

Η τρίτη ομάδα είναι [οι Ειρηνιστές](#) οι οποίοι χτίζουν το υλικό τους βάσει της πρότασης ειρήνης. Με αφορμή το κείμενο του Ισοκράτη, συμπληρώνουν ένα πίνακα με την πρόθεση του Ισοκράτη και τους γλωσσικούς τρόπους με τους οποίους πραγματώνεται, ανακαλύπτοντας και τη σημασία της «πρόθεσης» που είναι το τελευταίο μέρος του προοιμίου σε έναν ρητορικό λόγο. Στη συνέχεια, αφού

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

καταγράψουν τα επιχειρήματα που χρησιμοποιεί ο Ισοκράτης στον λόγο του αυτόν υπέρ της ειρήνης, διερευνούν τα αίτια μεταστροφής της θέσης του ρήτορα σε σχέση με αυτά που είχε εκφράσει στον «Πανηγυρικό» λόγο του. Με αυτόν τον τρόπο, συγκρίνουν δύο ιστορικές αυθεντικές πηγές και βγάζουν συμπεράσματα βάσει ιστορικών δεδομένων που αλλάζουν από εποχή σε εποχή. Σε σχέση με αυτήν την ιστορικότητα του πλαισίου του λόγου εξετάζουν μέσα από αυθεντική πηγή του Ξενοφώντα τους όρους της Ανταλκιδείου ειρήνης και πώς αυτοί σημασιοδοτούνται σήμερα από τον Ισοκράτη. Η ομάδα ανταποκρινόμενη στον ρόλο της, στη συνέχεια φτιάχνει ένα Power Point με εικόνες από τον αρχαιοελληνικό πολιτισμό που συμβολίζουν την ειρήνη, αποσκοπώντας στην οπτικοποίηση του μηνύματος της ειρήνης. Στο πλαίσιο αυτό, γράφουν και μία επιστολή διαμαρτυρίας προς τον Ο.Η.Ε., παρουσιάζοντας συγκριτικά τα σημαντικά οφέλη της ειρήνης έναντι του πολέμου διακηρύσσοντας έτσι την καθολική αξία της παγκόσμιας ειρήνης σήμερα.

Η ομάδα αυτή αποτελούνταν από μαθητές με χαμηλές επιδόσεις και για αυτό ο ρόλος μου ήταν και υποστηρικτικός και αρκετά καθοδηγητικός. Η ομάδα έδρασε τυπικά, χωρίς μεγάλη φαντασία και δημιουργικότητα. Παρόλα αυτά, συνέταξαν πολύ καλά και πάλι με συνεργατικό γράψιμο την επιστολή διαμαρτυρία στον ΟΗΕ για το σημαντικό αγαθό της ειρήνης.

Τέλος, η τέταρτη ομάδα έχει [τον ρόλο του «Οχλου»](#), όπως αυτός υπάρχει ως κοινό σε όλους τους ρητορικούς λόγους. Σε αυτό το πλαίσιο, εκπροσωπώντας το κοινό του Ισοκράτη και υποδύομενοι την ψυχολογία και τη διάνοιά του, καλούνται να φτιάξουν μια ομιλία – αντίλογο σε αυτά που είπε ο Ισοκράτης. Αυτοί θα πρέπει να υποστηρίξουν την πρόταση πολέμου και, προκειμένου να φτιάξουν μια ομιλία με ιστορικό χαρακτήρα, καλούνται να διαβάσουν αποσπάσματα από τον «Πανηγυρικό» και τον «Αρχίδαμο» του Ισοκράτη. Από τον «Πανηγυρικό» αντλούν κάποια επιχειρήματα υπέρ του πολέμου και από τον «Αρχίδαμο» κάποια γενικά στοιχεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην ομιλία τους για να υποστηρίξουν τη λύση του

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

πολέμου. Με αυτόν τον τρόπο, οι μαθητές λειτουργούν κριτικά και με φαντασία. Έπειτα, αφού διαβάσουν [το απόσπασμα](#) της δημηγορίας του Περικλή από τις «Ιστορίες» του Θουκυδίδη, μπορούν να ηθογραφήσουν και να φτιάξουν το προφίλ του πλήθους που παρακολουθεί και ακούει αγορητές ή ρήτορες στην Εκκλησία του Δήμου. Έπειτα, περιηγούνται στο διαδίκτυο και συγκεντρώνουν γνωμικά ή ρητά που αναφέρονται στην ειρήνη ή στον πόλεμο. Εν τέλει, καλούνται να φτιάξουν ένα θεματικό λεξικό με λέξεις - φράσεις που αναφέρονται στην ειρήνη και στον πόλεμο. Με αυτόν τον τρόπο συνδέουν το μάθημα των Αρχαίων με αυτό της Νεοελληνικής Γλώσσας.

Η ομάδα αυτή κινήθηκε με φαντασία και ευχάριστη διάθεση, όταν αναζήτησε γνωμικά ή ρητά για την ειρήνη. Επίσης, και αυτή η ομάδα συνέταξε με συνεργατικό γράψιμο (Google.Drive) την ομιλία που θα εκφωνούσαν στην Εκκλησία του Δήμου και θα υποστήριζαν τον πόλεμο. Επίσης, συνεργάστηκαν πολύ καλά και στην ηθογράφηση του πλήθους. Αν και με το θεματικό λεξιλόγιο είχαν στην αρχή προβληματιστεί, εντούτοις, αφού τους βοήθησα φέρνοντας τους κάποια παραδείγματα, στη συνέχεια ενθαρρύνθηκαν και δημιούργησαν ένα πολύ ωραίο αποτέλεσμα

4^η Φάση

(συνολική παρουσίαση στην τάξη) 1 ώρα

Σε αυτή τη φάση γίνεται μέσω Power Point από κάθε ομάδα η συνολική παρουσίαση των εργασιών τους, προκειμένου να γίνει συνθετική παρουσίαση όλου του υλικού και τέλος η ανάρτησή του στο Wiki του δασκάλου.

Η παρουσίαση όλων των ομάδων ξεπέρασε την μία ώρα και έγινε σε δύο ώρες.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1^ο κοινό Φύλλο Εργασίας: Προσπέλαση κειμένου

1. Να εντοπίσετε και να καταγράψετε από τις παραγράφους 14 - 16 όλα τα αντιθετικά ζεύγη και σχήματα (λέξεις, φράσεις, μετοχές, επίθετα κλπ.) και να δηλώσετε τη σημασία που έχουν στον λόγο του Ισοκράτη. Στη συνέχεια, να γράψετε τους τρόπους εκφοράς της αντίθεσης. Σε επίπεδο λεξιλογικό να βοηθηθείτε από τον [Συμφραστικό Πίνακα Λέξεων](#) του Ανθολογίου Αττικής Πεζογραφίας της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα.

Αντιθετικά σχήματα	Έννοια - σημασία (απόδοση νοήματος)	Τρόποι εκφοράς της αντίθεσης (μετοχές, ρήματα, εκφράσεις, αντιθετικοί σύνδεσμοι κλπ.)

2. Να γράψετε ένα άρθρο στοχαστικού χαρακτήρα, όπου θα καταθέσετε σύντομα κάποιες σκέψεις σας για την αιώνια αντίθεση Φιλότητος – Νείκους και την αξία της συναίρεσης των αντιθέτων ως αιώνιας αρχής στην εξέλιξη του κόσμου. Διαβάστε σχετικά [τη φιλοσοφική άποψη](#) όπως εκφράζεται στον

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
πρόγραμμα για την ανάπτυξη

Εμπεδοκλή και στον Ηράκλειτο, καθώς και το κείμενο [«Η Φιλοσοφία του Εμπεδοκλή»](#), σσ. 10 - 12 (την πρώτη παράγραφο του κεφ. «Η φιλοσοφία του» και τα αποσπάσματα 17 και 21 από το έργο του «Περί φύσεως») και το άρθρο του Δ. Ν. Μαρωνίτη [«Πολεμοφιλία»](#) για την ηρακλείτεια φιλοσοφία. Μπορείτε να συμβουλευτείτε και το βιβλίο της Φιλοσοφίας σας.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

2^ο Φύλλο Εργασίας: Ας μεταφράσουμε...

1^η Ομάδα

Να αντιγράψετε το [κείμενο](#) της παραγράφου 14 «Εγώ δ' οίδα... εργαζομένους» σε Word αντλώντας το από την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα, να το μεταγράψετε κάνοντας την κατά κόλα διαίρεση του κειμένου και να προσπαθήσετε να γράψετε μία μετάφραση με τη βοήθεια των αντίστοιχων [μεταφράσεων](#) της Πύλης. Στη συνέχεια, να ηχογραφήσετε σε PowerPoint το αρχαίο κείμενο και αντίστοιχα τη μετάφραση όπως θα την έχετε επεξεργαστεί στο Word.

2^η Ομάδα

Να αντιγράψετε το [κείμενο](#) της παραγράφου 15 «Όμως δὲ καὶ τούτων... βουλευσόμεθα» σε Word αντλώντας το από την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα, να το μεταγράψετε κάνοντας την κατά κόλα διαίρεση του κειμένου και να προσπαθήσετε να γράψετε μία μετάφραση με τη βοήθεια των αντίστοιχων [μεταφράσεων](#) της Πύλης. Στη συνέχεια, να ηχογραφήσετε σε PowerPoint το αρχαίο κείμενο και αντίστοιχα τη μετάφραση όπως θα την έχετε επεξεργαστεί στο Word.

3^η Ομάδα

Να αντιγράψετε το [κείμενο](#) της παραγράφου 16 «Φημί δ' οὖν χρῆναι... συμφερούσας» σε Word αντλώντας το από την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα, να το μεταγράψετε κάνοντας την κατά κόλα διαίρεση του κειμένου και να προσπαθήσετε να γράψετε μία μετάφραση με τη βοήθεια των αντίστοιχων [μεταφράσεων](#) της Πύλης. Στη συνέχεια, να ηχογραφήσετε σε PowerPoint το αρχαίο κείμενο και αντίστοιχα τη μετάφραση όπως θα την έχετε επεξεργαστεί στο Word.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

3^ο Φύλλο Εργασίας

1^η Ομάδα

ΟΙ ΠΑΡΡΗΣΙΑΣΤΕΣ

1. Να αποδείξετε το έλλειμμα δημοκρατίας κατά τον 4^ο αιώνα π.Χ., όπως το υπαινίσσεται ο Ισοκράτης στο κείμενο. Να απαντήσετε στην ερώτηση συμπληρώνοντας τον παρακάτω πίνακα, όπου θα γράψετε τα χαρακτηριστικά της δημοκρατίας και τα στοιχεία παρακμής της, όπως αυτά δίνονται από το κείμενο. Να συμπληρώσετε τον κατάλογο, αφού διαβάσετε και το άρθρο [«Πολιτική και ήθος στην Ελλάδα»](#). Στη συνέχεια, να γράψετε ένα σύντομο σχόλιο για το έλλειμμα δημοκρατίας σήμερα και για το πού οφείλεται αυτό κατά την άποψή σας:

Χαρακτηριστικά δημοκρατίας	Στοιχεία φθοράς – αίτια παρακμής της δημοκρατίας

2. Ο Ισοκράτης αναφέρεται στην παρρησία των «κωμωδοδιδασκάλων» στο θέατρο. Με βάση αυτό το στοιχείο, να αναζητήσετε στη [Βικιπαίδεια](#) και να καταγράψετε τους γνωστούς «κωμωδοδιδασκάλους» της αρχαιότητας, τις κωμωδίες τους και την εποχή τους:

κωμωδοδιδάσκαλοι	Κωμωδίες	Εποχή

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

3. Να αναζητήσετε στο ίδιο [λήμμα](#) της Βικιπαίδεια τις πολιτικές κωμωδίες του Αριστοφάνη (με βάση τις υποθέσεις των κωμωδιών) οι οποίες αναφέρονται συγκεκριμένα στην πολεμοχαρή διάθεση των ανθρώπων και τον λαϊκισμό των δημαγωγών, και στηλιτεύουν τέτοιου είδους συμπεριφορά. Να καταγράψετε σύντομα την υπόθεση αυτών των κωμωδιών:

Κωμωδίες Αριστοφάνη	Υποθέσεις

4. Να καταγράψετε με βάση το συγκεκριμένο [λήμμα](#) και να τοποθετήσετε στον πίνακα τα στοιχεία εκείνα με τα οποία αποδεικνύεται η σχέση της κωμωδίας με τη δημοκρατία (πολιτών – θεατών, ποιητή – πολιτικού κλπ.), τεκμηριώνοντας τον τρόπο με τον οποίο η κωμωδία συμβάλλει στη δημοκρατία και σχολιάζοντας αυτή τη σχέση και σήμερα αναφορικά με τη σάτιρα / επιθεώρηση κλπ.

Χαρακτηριστικά κωμωδίας	Γνωρίσματα δημοκρατίας	Συμβολή της κωμωδίας στη δημοκρατία

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
πρόγραμμα για την ανάπτυξη

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

2^η Ομάδα

ΟΙ ΕΙΛΙΚΡΙΝΕΙΣ

1. Ο Ισοκράτης κάνοντας κριτική στους ομοτέχνους του επισημαίνει κάποιες αρνητικές συμπεριφορές στην άσκηση της ρητορικής τέχνης. Να καταγράψετε αυτές τις αρνητικές συμπεριφορές αντιπαραθέτοντάς τες με τον ουσιαστικό ρόλο των ρητόρων, όπως τον υπηρετεί και τον αναφέρει και στη συγκεκριμένη περίπτωση ο Ισοκράτης:

Αρνητικές συμπεριφορές ρητόρων	Αληθινός ρόλος ρητόρων

2. Η κριτική του Πλάτωνα για τη ρητορική τέχνη κατά πόσο επαληθεύει τον Ισοκράτη στην κριτική που κάνει, όπως γράψατε προηγουμένως; Διαβάστε σχετικά το απόσπασμα του Πλάτωνα από το έργο του [«Γοργίας»](#) [456a – 457c](#) και γράψτε σε μία παράγραφο με τη μέθοδο της αιτιολόγησης τις θέσεις που θα αποδεικνύουν τη δύναμη της ρητορικής τέχνης και τη θετική ή αρνητική χρήση της από τους ρήτορες.
3. Να διακρίνετε από τη δημηγορία του Περικλή στις [«Ιστορίες»](#), [2. 65. 8 - 10](#) του Θουκυδίδη τα χαρακτηριστικά του πολιτικού άνδρα – ρήτορα Περικλή. Να τα καταγράψετε φτιάχνοντας το προφίλ του καλού ηγέτη, ο οποίος μιλάει σωστά και πράττει σωστά.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Χαρακτηριστικά καλού ηγέτη: Περικλής	Χαρακτηριστικά ρήτορα

4. Στη συνέχεια, να γράψετε ένα σύντομο άρθρο με τίτλο «Ρητορική και λαϊκισμός σήμερα», το οποίο θα αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του σχολείου μας.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

3^η Ομάδα

ΟΙ ΕΙΡΗΝΙΣΤΕΣ

1. Να διατυπώσετε την πρόθεση του ρήτορα. Να βρείτε τους γλωσσικούς τρόπους με τους οποίους αυτή πραγματώνεται, δηλώνοντας και τη σημασία της στους ρητορικούς λόγους. Διαβάστε σχετικά στην [Εισαγωγή του βιβλίου](#) σας. Να συμπληρώσετε τον πίνακα με αυτά τα στοιχεία:

Πρόθεση Ισοκράτη	Γλωσσικοί τρόποι πραγμάτωσης	Σημασία πρόθεσης

2. Με βάση το κείμενο (§16), να γράψετε τους λόγους με τους οποίους υποστηρίζει ο Ισοκράτης την πρότασή του για ειρήνη.
3. Στη συνέχεια, να γράψετε τα επιχειρήματα με τα οποία υποστήριξε τον πόλεμο στον «Πανηγυρικό» του και να αιτιολογήσετε πού βασίζεται η μεταστροφή του απόψεών του τώρα σε σχέση με αυτά που έλεγε στον «Πανηγυρικό» του. Διαβάστε τα σχετικά αποσπάσματα: [116 - 117](#), [121](#) και [182 - 185](#).
4. Να διαβάσετε τους όρους της Ανταλκιδείου ειρήνης, όπως παραδίδεται στον Ξενοφώντα, [«Ελληνικά» 5. 1. 31](#). Σε ποιους από αυτούς αναφέρεται ο Ισοκράτης στον λόγο του «Περί ειρήνης» και ποια σημασία τους δίνει;
5. Να φτιάξετε ένα PowerPoint με εικόνες από αγγεία ή γλυπτά ή τοιχογραφίες που συμβολίζουν την ειρήνη.
6. Να γράψετε μια επιστολή διαμαρτυρίας, που θα την απευθύνετε στον Ο.Η.Ε και θα την αναπτύξετε με τη μέθοδο της σύγκρισης – αντίθεσης, αναφέροντας τα αγαθά της ειρηνικής πολιτικής έναντι της πολιτικής επιλογής του πολέμου.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

4^η Ομάδα

Ο ΟΧΛΟΣ

1. Να γράψετε μία ομιλία που θα την εκφωνούσατε στην Εκκλησία του Δήμου σαν απάντηση σε αυτά που υποστηρίζει ο Ισοκράτης στην ομιλία του. Εσείς, εκπροσωπώντας το πλήθος, θα υποστηρίζατε τον πόλεμο λαμβάνοντας υπόψη τα ιστορικά στοιχεία που αναφέρει και ο Ισοκράτης στον [«Πανηγυρικό», 116 - 117, 121](#) και [182 - 185](#) και αυτά που αναφέρονται στον [«Αρχίδαμο», 89 - 90](#) του Ισοκράτη (σαν γενικά επιχειρήματα).
2. Να ηθογραφήσετε το πλήθος που υποστηρίζει τον πόλεμο, όπως παρουσιάζεται στον λόγο του Περικλή στις [«Ιστορίες» 2. 65. 1-13](#) του Θουκυδίδη.
3. Να αναζητήσετε στο διαδίκτυο ρητά / γνωμικά για την ειρήνη είτε στα αρχαία είτε στα νέα ελληνικά.
4. Να φτιάξετε ένα θεματικό λεξιλόγιο με θέμα την ειρήνη, βρίσκοντας συνώνυμες της νέας ελληνικής με τη λέξη «ειρήνη», συνώνυμες, αντώνυμες ή παράγωγες αυτής. Να πάρετε βοήθεια από την [Παράλληλη αναζήτηση στο Σώμα Νέων Ελληνικών Κειμένων](#) της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα. Αυτό το θεματικό λεξιλόγιο θα το αναρτήσετε στο Wiki, ώστε να ενεργοποιείται και να συμπληρώνεται ή να χρησιμοποιηθεί για σχετικά θέματα της Έκθεσης.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Το σενάριο μπορεί να αξιοποιηθεί σε πλαίσιο ενός Project με θέμα «Η Δημοκρατία του 5^{ου} και του 4^{ου} π. Χ. αιώνα: Στοιχεία ακμής και παρακμής.». Εναλλακτικά, οι μαθητές θα μπορούσαν να δραματοποιήσουν την αντιπαράθεση του Ισοκράτη με το πλήθος των Αθηναίων και να αναπαρασταθεί ένας αγώνας λόγων διαπραγματευόμενοι το δίλημμα: ειρήνη ή πόλεμος».

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Το σενάριο θα μπορούσε να δυσκολέψει τους μαθητές στην ανάπτυξη φιλοσοφικού στοχασμού, στην κριτική επεξεργασία πηγών με ιστορικό περιεχόμενο.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βερτσέτης, Αθ. 2003. *Διδακτική της Αρχαίας Γραμματείας*, τόμος Β΄. Αθήνα: Αθ. Βερτσέτης.

Κουτσογιάννης, Δ. 2007. *Πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού νέων εφηβικής ηλικίας και (γλωσσική) εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/ict/teens/index.html

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.

http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf

Κυνηγός, Χ. 2002. «Νέες Πρακτικές με Νέα Εργαλεία στην Τάξη: Κατάρτιση επιμορφωτών για τη δημιουργία κοινοτήτων αξιοποίησης των Νέων Τεχνολογιών στο σχολείο». Στο *Νοητικά Εργαλεία και Πληροφοριακά Μέσα. Παιδαγωγική Αξιοποίηση της Σύγχρονης Τεχνολογίας για τη Μετεξέλιξη της Εκπαιδευτικής Πρακτικής*, επιμ. Χ. Κυνηγός & Ε. Δημαράκη. Αθήνα: Καστανιώτης, 27-53.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Φουντοπούλου, Μ.- Ζ. 2006. «Αρχές Μάθησης και καλλιέργεια της κριτικής σκέψης: εφαρμογή στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών». Στο *Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης, 3^ο Πανελλήνιο Συνέδριο με θέμα: «Κριτική, Δημιουργική, Διαλεκτική Σκέψη στην Εκπαίδευση: Θεωρία και Πράξη»*. Αθήνα: Ατραπός, 58-73.

http://www.elliepek.gr/documents/3o_synedrio_eisigiseis/fountopoulou.pdf

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1) «Πολιτική και ήθος στην Ελλάδα»

Ο τίτλος και το περιεχόμενο του παρόντος δεν αναφέρονται στη σημερινή Ελλάδα, αλλά στην Ελλάδα μιας πολύ παλιάς εποχής και συνεπώς οποιαδήποτε ομοιότητα με καταστάσεις, γεγονότα και πρόσωπα που απασχολούν σήμερα την ελληνική κοινωνία είναι εντελώς συμπτωματική.

Κατά τα μέσα του 4ου π.Χ. αιώνας η πολιτική θέση των Αθηνών εντός του ελληνικού κόσμου ήταν ριζικά διαφορετική εκείνης της περιόδου των Μηδικών και του Πελοποννησιακού Πολέμου. Ο Δημοσθένης στα γραπτά του προσφέρει παραστατικές εικόνες της μεταβολής αυτής, θρημώντας και κατακεραυνώνοντας περισσότερο από οποιονδήποτε άλλον. (...) Επίσης, για να αντιληφθεί κανείς την πολιτική και ηθική κατάπτωση στην οποία είχε περιέλθει η Αθήνα περί τα μέσα του 4ου αιώνα, αρκεί να ρίξει μια ματιά τις σχετικές περιγραφές του Αισχίνη στον 'Κατά Τιμάρχου' λόγο. Αντιγράφουμε από το κεφάλαιο 'Πολιτική και ηθική παρακμή της Αθηναϊκής Δημοκρατίας' από το σύγγραμμα 'Συμπληρώματα Αρχαίας Ιστορίας', του αειμνήστου Απ. Β. Δασκαλάκη, Καθηγητού της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, ιστορικού συγγραφέα και δημοσιογράφου, το οποίο σύγγραμμα συμπληρώνει το δίτομο έργο του μεγάλου ιστορικού Κων. Παπαρρηγόπουλου 'Επίτομος Ιστορία του Ελληνικού Έθνους'. 'Το μέγιστον μέρος της πολιτικής και εν μέρει ηθικής ταύτης παρακμής των Αθηνών της 4ης εκατονταετηρίδος ωφείλετο εις εσωτερικούς λόγους: Ο πληθυσμός των Αθηνών έχει ελαττωθεί σημαντικώς κατά την εποχήν αυτήν,

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

γίνεται δε συμπλήρωσης του κενού των πολιτών δια μετοίκων και απελευθέρων. (...). Οι νέοι αυτοί πολίται είχαν παραμορφώσει όχι μόνον την πολιτικήν, αλλά και την ηθικήν σύνθεσιν της αθηναϊκής πολιτείας. Ούτως εις μεγάλας μάζας λαού το ένδοξον παρελθόν της πόλεως είχε πιάσει να είναι η ζωογόνος δύναμις πολιτικής κατευθύνσεως και πνευματικής δημιουργίας, το δε συναίσθημα των προς την πατρίδα υποχρεώσεων του πολίτου είχε καταπέσει. Το παλαιόν λοιπόν πατριωτικόν συναίσθημα του Αθηναίου πολίτου, εις το οποίο ωφείλοντο τα μεγαλουργήματα του παρελθόντος και η όλη ακμή της πόλεως, όπως έδωκεν εις ημάς περί αυτής εικόνα περίλαμπρον ο Περικλής εις τον 'Επιτάφιον', είχαν εις πλείστα ατονήσει. Οι πλούσιοι έκτιζον μεγαλοπρεπείς οικίας, μεγαλοπρεπεστέρας και αυτών των ενδόξων μνημείων, τα οποία ανέκλειον τα ιερά και όσια του παρελθόντος της πόλεως. Εκεί διήγον ζωήν απολαύσεων, αδιαφορούσαν διά τα κοινά και προσεπάθουν διά παντός τρόπον να διαφύγουν τας φορολογικάς επιβαρύνσεις. Αι κυριώτεραι τάξεις απέβλεπον μόνον εις υλικά και πολιτικά ωφελήματα διά την κομματικήν εξυπηρέτησιν των διαφόρων πολιτικών μερίδων. Εις την Εκκλησίαν του Δήμου δεν προσήρχοντο όπως άλλοτε προς συζήτησιν των κοινών οι εύποροι και οι ευπαιδευτοί, οι οποίοι απέφευγον την οχλαγωγίαν και δεν ενδιεφέροντο πλέον διά τας δημοσίας υπηρεσίας, αλλ' οι των λαϊκών τάξεων. Η συμμετοχή εις τα κοινά, ιδίως εις τας συνελεύσεις, δεν θεωρείται πλέον καθήκον παντός καλού πολίτου. Αφ' ότου ιδίως καθιερώθη ο εκκλησιαστικός μισθός, το μεγαλύτερον μέρος των τακτικών θαμώνων της Εκκλησίας του Δήμου απετελείτο μονίμως εξ αέργων και εν γένει προσώπων κατωτέρας κοινωνικής και πνευματικής καταστάσεως. Οι 'πολίται' αυτοί δεν ήσαν εις θέσιν να κατανοήσουν τα μεγάλα πολιτικά προβλήματα της εποχής, ουδέ να κατευθύνουν εις υψηλότερας ηθικάς αρχάς την πολιτικήν του κράτους. Ως επί το πλείστον παρεσύροντο εις αποφάσεις είτε από υλικά ωφελήματα, είτε από την γοητείαν επιτηδείων λόγων των δημαγωγών. Άλλοτε, η ισχύς των Αθηνών εστηρίζετο εις την γενναιότητα και τας θυσίας των τέκνων αυτής. Οι Μαραθονομάχοι και οι Σαλαμινομάχοι απετέλεσαν τον

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

θεμέλιον λίθον όχι μόνον της πολιτικής παντοδυναμίας των Αθηνών επί του ελληνικού κόσμου, αλλά και της πνευματικής λάμψεως του 'χρυσού αιώνας'. (...) Αλλά κατά τα μέσα της τετάρτης εκατονταετηρίδος οι πολίτες των Αθηνών δεν κατείχοντο πλέον από τον ίδιον ενθουσιασμόν διά την εκτέλεσιν των προς την πατρίδα καθηκόντων. Εις τας λαϊκὰς μάζας η στρατιωτική υπηρεσία όχι μόνον δεν επεξητείτο, όπως άλλοτε, αλλά τουναντίον απεφεύγετο κατά σύστημα. Διά να αντιμετωπίσουν πολεμικάς ανάγκας οι Αθηναίοι ήσαν υποχρεωμένοι να προσφεύγουν εις μισθοφόρους, οίτινες και εστοίχιζον πολλά, αλλά και στερούμενοι του πατριωτικού φρονήματος της θυσίας απετέλουν δύναμιν ελάχιστα αξιόμαχον. Αι Αθήναι εστήριζαν πάντοτε την επί του ελληνικού κόσμου ηγεμονίαν εις την διατήρησιν ισχυράς ναυτικής δυνάμεως. Και ενώ οι πολίται εξηντλούντο με καταθλιπτικάς φορολογίας και υποχρεωτικάς εισφοράς χάριν των πολεμικών αναγκών της πόλεως, ο δήμος διεσπάθιζε το χάριν των πολεμικών αναγκών δημόσιο χρήμα, διά να πληρώνη τους αργόσχολους που ήθελαν να παρακολουθούν τα δημόσια θεάματα. Οι δημαγωγοί διά να κολακεύσουν τον όχλον, ο οποίος απετέλει τον όγκον της Εκκλησίας του δήμου και να εξασφαλίσουν δι' αυτού πολιτικήν δύναμιν, συνηγωνίζοντο εις προτάσεις και παραχωρήσεις αντιθέτους προς τας υψηλάς ιδέας της πολιτικής ηθικής του παρελθόντος και επί ζημία πάντοτε του κοινού συμφέροντος. Οι πολιτικοί ηγέται των Αθηνών του 4ου αιώνας, εξαιρέσει ελαχίστων, ως ο Φωκίων, δεν είχαν τίποτε το κοινόν προς ένα Κίμωνα, ένα Περικλήν, έναν Μιλτιάδην ή έναν Αριστείδην, προς τους μεγάλους δηλαδή πολιτικούς άνδρες του 5ου αιώνας, των οποίων η υψηλή ηθική και ο άψογος πατριωτισμός ευρίσκοντο εις αρμονίαν προς τας ικανότητας ηγεσίας και επιβολής επί των μαζών. Πλήν ελαχίστων εξαιρέσεων, οι νέοι πολιτικοί ανήκον εις την χορείαν των δημαγωγών της αγοράς. Οι δημαγωγοί αυτοί, κάτω από μίαν συχνά υψηλήν τέχνην σαγηνευτικής ευλωτίας, εκάλυπτον ταπεινά αισθήματα και καιροσκοπικάς επιδιώξεις. Η φαυλοκρατική λογοκοπία με κίνητρα την ικανοποίησιν προσωπικών παθών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

παρέσυρεν εις συκοφαντίας, έτρεφε δε τα πλέον ταπεινά ένστικτα του όχλου. Αι ασυνέπειαι αποφάσεων, αι δωροδοκίαι, η διαφθορά συνειδήσεων είχαν καταστή συνήθη εις τον δήμον, όπου κυριαρχούσαν στοιχεία είτε οχλοκρατικά, είτε άξεστα και αδιάφορα, μεταβαίνοντα μόνον χάριν της μισθοδοσίας ή από προσωπική αφοσίωσιν προς ένα δημαγωγόν εκ του οποίου ανέμενον ωφελήματα. Υπήρχον βεβαίως ακόμη εις τας Αθήνας αρκετοί πολίται, ίδια δε πνευματικοί και πολιτικοί άνδρες, εμποτισμένοι με τα ιδεώδη του αθηναϊκού παρελθόντος. Οι άνδρες αυτοί έμεναν μετά φανατισμού προσηλωμένοι εις την ιδέαν της ηγεμονίας των Αθηνών επί του ελληνικού κόσμου και εκυριαρχούντο από ιεράν αγανάκτησιν ακόμη και από την σκέψιν, ότι η πόλις η ενσαρκώσασα πάσαν δόξαν και πάν μεγαλείον της ελληνικής φυλής, θα ήταν δυνατόν να περιπέση πολιτικώς και οριστικώς εις δευτερεύουσας θέσιν. Αλλ' οι άνδρες αυτοί ήσαν εκτός τόπου και χρόνου, ανίκανοι να συλλάβουν την νέαν στυγνήν και αμείλικτον πραγματικότητα. Ματαίως κατεκεραύνωνον την ηθικήν και πολιτικήν κατάπτωσιν της εποχής αυτών, και ωνειροπόλουν την επάνοδον εις τους 'παλαιούς καιρούς', των οποίων γνώρισμα μεν ήτο το καθήκον και η αυτοθυσία, αποτέλεσμα δε η ισχύς και η δόξα της αθηναϊκής δημοκρατίας. Αι παλαιαί ένδοξοι παραδόσεις της πόλεως δεν συνεκίνουν πλέον τας μάζας, παρά τας συγκινητικάς, ενίοτε δραματικάς, εκκλήσεις ωρισμένων εμμενόντων εις τα πάτρια ρητόρων. Το πατριωτικόν συναίσθημα είχε φθαρεί, η έννοια των δημοκρατικών δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των πολιτών είχε παραμορφωθεί. Το πανελλήνιον φρόνημα, το οποίον επήγαζεν από την υπερήφανον συνείδησιν υπεροχής του Έλληνος έναντι των άλλων λαών και το οποίον έτρεφον τόσον επιμελώς οι Αθηναίοι σοφοί και ποιηταί του 5ου αιώνος, δεν υφίστατο πλέον παρά εις την σκέψιν ολίγων πνευματικών ανθρώπων. (...)

Ούτως αι Αθήναι κατά την εποχήν αυτήν είχαν φθάσει εις στρατιωτικήν, εις οικονομικήν, αλλά και εις ηθικήν παρακμήν, η οποία περιώριζε μοιραίως το πνεύμα ακόμη και αξίων ηγετών της εις στενούς ορίζοντες μικροπολιτικής. Δεν ήτο πλέον

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

δυνατή η ανασύστασις μιάς ισχυρής αθηναϊκής ηγεμονίας, η οποία θα επέτρεπεν εις την περιώνυμον πόλιν να ηγηθή και πάλιν ολοκλήρου του ελληνικού κόσμου'.

Ιωάννης Καμάρας

2) [Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΕΜΠΕΔΟΚΛΗ]

Ο Εμπεδοκλής με τη φιλοσοφία του αναζητά την πραγματική γνώση και ουσία της φύσεως. Η φύση χαρακτηρίζεται από μία αιώνια εναλλαγή . Η εν-αλλαγή αυτή βρίσκεται ανάμεσα στην αλλαγή του Ηράκλειτου (Γίνεσθαι) και την σταθερότητα του Παρμενίδη (Είναι). Ο Εμπεδοκλής στέκεται ανάμεσα σ' αυτές τις δύο φιλοσοφικές θέσεις και ορίζει σαν πρωταρχική αιτία γέννησης όλων των όντων την κίνηση τεσσάρων πρωταρχικών στοιχείων που ονομάζει "**ριζώματα**". Τα στοιχεία αυτά 1. Η φωτιά (Ζευς) 2. Το νερό (Νήσις) 3. Η γη (Αϊδωνεύς ή Άδης) και 4. Ο Αέρας (Ηρα). Η κίνηση αυτών των στοιχείων οφείλεται σε δύο αντίθετες δυνάμεις που τις ονομάζει **Φιλότητα** και **Νείκος**. Η Φιλότητα είναι η θετική δύναμη της αγάπης που ενώνει τα πράγματα και Νείκος η αρνητική που τα διαχωρίζει. Η σχέση αυτών των αντίρροπων δυνάμεων είναι αυτή που διατηρεί την ισορροπία στο σύμπαν ("**Σφαίρος**"). Η γένεση και ο θάνατος, η Φιλότητα και το Νείκος είναι για τον Εμπεδοκλή ένας αιώνιος κύκλος, μία εναλλαγή που εξασφαλίζει τη διαιώνιση του κόσμου

[Η Φιλότητα και το Νείκος] στίχοι 17,21, Σμπλίκιος, εις Φυσικά (2)

17. Διπλή ιστορία θα σου πω. Κάποτε απ' τα πολλά βγήκε το ένα και μι' άλλη φορά απ' το ένα τα πολλά. Διπλή είναι η γέννηση των θνητών, διπλή και η φθορά τους, τη μία τη φέρνει και τη χαλάει η σύναξη των πραγμάτων, την άλλη την θρέφει και τη σταματάει ο χωρισμός τους. Κι αυτή η εναλλαγή δεν έχει τελειωμό, άλλοτε η **Φιλότητα** ενώνει τα πράγματα και τα κάνει ένα, και άλλοτε το **Νείκος** τα χωρίζει.

21 Μα έλα, δεξ τα όσα μαρτυρούν του λόγου την αλήθεια, αν κάτι που ανέφερα λειψό είναι στη μορφή τον ήλιο τον ολόλαμπρο, που πυρπολεί το βλέμμα, και όλα τα αθάνατα που λούζονται στου ήλιου τις αχτίδες, τη σκοτεινή και δροσερή βροχή, που

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

είναι μέσα σ' όλα. Κι από τη γη αναβλύζουν πράγματα ριζωμένα και στερεά. Στο Μίσος, όλα διαφέρουν στη μορφή και είναι χωρισμένα, μα στην Αγάπη, συνάζονται και ποθούνε το' να το άλλο. Απ' αυτά βγαίνουν όλα όσα ήταν, είναι και θα είναι στο μέλλον, βλάστησαν δέντρα κι άνδρες και γυναίκες, θηρία και πουλιά, νερόθρεφτα ψάρια, και οι θεοί οι μακρόβιοι, οι πρώτοι στις τιμές. Γιατί μονάχα αυτά υπάρχουν, αλλά διατρέχοντας το' να το άλλο γίνεται η όψη τους αλλιώςτικη. Τόσο τ' αλλάζει το μίγμα.

3) «Πολεμοφιλία;» 22/10/2000

Σκοτεινό το νόημα της προκλητικής φράσης που χάραξε ο σκοτεινός φιλόσοφος από την Έφεσο. Κυκλοφορεί συνήθως πετσοκομμένη ως *πόλεμος πάντων πατήρ*, ενώ ακέραιη η πρόταση του Ηρακλείτου λέει: *πόλεμος πάντων μεν πατήρ έστι, πάντων δε βασιλεύς*. Σίγουρα ο μοναχικός προσωκρατικός στοχαστής, που παραιτήθηκε από βασιλικές τιμές, για να βυθιστεί στη φύση του κόσμου και του ανθρώπου, δεν υπήρξε πολεμοχαρής. Με την προηγούμενη απόφασή του εννοούσε τη γενικότερή του θεωρία για σύγκρουση των αντιθέτων, προϋπόθεση ώστε αυτά να συντεθούν μετά στην παλίντονη τους αρμονία. Παράδειγμα το ριζικό αντιθετικό ζεύγος: Διόνυσος και Αδης.

Ενδιαφέρει η φιλοπόλεμη αυτή γνώμη του Ηρακλείτου, επειδή στις μέρες μας πάνε να εκλείψουν όχι οι πολεμικές σφαγές, αλλά οι συγκρούσεις ιδεών, σε όλα σχεδόν τα επίπεδα της πολιτικής και του πολιτισμού. Θυμίζω ότι το αντίθετο ακριβώς συνέβη στην αρχαία Ελλάδα, αρχαϊκή και κλασική, όπου οι συγκρούσεις ιδεών κυρίως τροφοδότησαν την κάθε λογής εξέλιξη. Παράδειγμα ο ίδιος ο Ηράκλειτος, ο οποίος με τη θεωρία του για την αέναη κίνηση, επομένως και για την αυτόματη μεταβολή όλων των στοιχείων στη φύση και στη ζωή του ανθρώπου (ιδέα που θα την ασπαστεί αργότερα ο ιστορικός και ανθρωπολόγος Ηρόδοτος), βρέθηκε στους αντίποδες του Παρμενίδη, που υπερασπίστηκε την οντολογική ευστάθεια του νοητού κόσμου. Άλλο παράδειγμα ο πάριος Αρχίλοχος που, κολλητός σχεδόν στον Όμηρο,

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

χλεύασε εντούτοις το ιδεώδες του επικού κλέους, πολεμώντας ωστόσο ο ίδιος ως μισθοφόρος στη Θάσο και στις θρακικές ακτές.

Τα παραδείγματα θα μπορούσαν να πολλαπλασιαστούν, γιατί διαδέχονται το ένα το άλλο στην αρχαιότητα, καθώς προβαίνει ο χρόνος από τον όγδοο έως τον τέταρτο τουλάχιστον αιώνα· χωρίς τούτο να σημαίνει ότι στα ελληνιστικά χρόνια οι ιδεολογικές συγκρούσεις υποχώρησαν· άλλαξαν όμως μορφή και περιεχόμενο, καθώς άλλαξε ο χάρτης της ανθρωπογεωγραφικής οικουμένης, προτού περάσει στα χέρια των Ρωμαίων.

Ξαναγυρίζω όμως στα δικά μας και στις μέρες μας, επιμένοντας πως ο ξεθυμασμένος πια εικοστός αιώνας κατέληξε λίγο πολύ ιδεολογικά ουδέτερος, επινοώντας και το χαρμάνι του μεταμοντερνισμού. Έτσι, οι γόνιμες συγκρούσεις, με τις οποίες άνοιξε ο αιώνας, πήγαν στο μεταξύ περίπατο αντ' αυτού εγκαταστάθηκε η ιδεολογία μιας φενακισμένης πολυφωνίας, όπου ο καθένας τραγουδά το δικό του τραγούδι, χωρίς να ενοχλεί κανέναν κι από κανέναν να ενοχλείται· μιλώ προφανώς για την Ευρώπη και τις υπερατλαντικές Ηνωμένες Πολιτείες.

Το βάρος της ευθύνης αυτής πέφτει κυρίως στην όποια διανοήση της εποχής μας, η οποία μοιάζει να απεχθάνεται πια τον πράγματι ριψοκίνδυνο αντίλογο, αναλαμβάνοντας την ευθύνη του, με τίμημα κάποτε την ίδια τη ζωή. Τελικώς, και παρά τα φαινόμενα, η διανοητική ρουτίνα του καιρού μας έγινε μάλλον κοσμική και όχι σπάνια κουτσομπολίστικη. Απόδειξη οι σχετικές σελίδες που κυκλοφορούν στον δικό μας ημερήσιο και εβδομαδιαίο Τύπο.

Αν παρά προσδοκία, κάπου και κάπως ξεμυτίσει μια ιδεολογική σύγκρουση επί πραγμάτων, αυτομάτως μεταφράζεται σε κόντρα προσώπων, η οποία εφεξής προβάλλεται ως δελεαστικό ανάγνωσμα, ακρόαμα και θέαμα. Υπερβάλλω ίσως, αλλά όχι πολύ· για όσους τουλάχιστον είναι στο θέμα τούτο υποψιασμένοι. Πολλοί εντούτοις μοιάζει να πιστεύουν πως αρκετά μας βασάνισαν οι αλληλοσυγκρουόμενες ιδεολογίες (πολιτικές και πολιτισμικές)· καιρός λοιπόν να τις καταλύσουμε ή και να

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

τις εξευτελίσουμε, προκειμένου να υπερασπιστεί καθένας τη δική του υπαρξιακή αγωνία συμπληρωματικώς να γεμίσει την τσέπη του.

Ποιος φταίει; Όλοι βεβαίως φταίμε. Ή όπως το είπε και ο πρωθυπουργός: αυτή είναι η Ελλάδα μας. Ωστόσο υπάρχουν ακόμη κάποιοι θύλακοι ιδεολόγων, στο περιθώριο έστω της πολιτικής και πολιτιστικής μας ζωής· είναι καιρός αυτοί να πουν ξεκάθαρα τα λιγοστά τους λόγια, γιατί η ψυχή μας αύριο κάνει πανιά.

Δ.Ν. ΜΑΡΩΝΙΤΗΣ

4) Κείμενο Ανταλκιδείου ειρήνης

Ἀρταξέρξης βασιλεὺς νομίζει δίκαιον τὰς μὲν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις ἑαυτοῦ εἶναι καὶ τῶν νήσων Κλαζομενὰς καὶ Κύπρον, τὰς δὲ ἄλλας Ἑλληνίδας πόλεις καὶ μικρὰς καὶ μεγάλας αὐτονόμους ἀφεῖναι πλὴν Λήμνου καὶ Ἴμβρου καὶ Σκύρου: ταύτας δὲ ὥσπερ τὸ ἀρχαῖον εἶναι Ἀθηναίων. ὁπότεροι δὲ ταύτην τὴν εἰρήνην μὴ δέχονται, τούτοις ἐγὼ πολεμήσω μετὰ τῶν ταῦτα βουλομένων καὶ πεζῇ καὶ κατὰ θάλατταν καὶ ναυσὶ καὶ χρήμασιν.

(Ξεν. Ἑλλ. V. 1. 31)